Iryna Topalova, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor
Odesa State Agrarian University
Odesa, Ukraine
Anna Soroka, Student
Odesa State Agrarian University
Odesa, Ukraine

DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-650-8-24

MODERN APPROACHES TO ACCOUNTING IN THE AGRICULTURAL SPHERE

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Сучасні підходи до бухгалтерського обліку в аграрній сфері базуються на цифровізації, застосуванні міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), зокрема IAS 41 «Сільське господарство», автоматизації обліку біологічних активів та інтеграції управлінського обліку, використанні хмарних сервісів, ERP-систем та дронів для інвентаризації, ефективне калькулювання собівартості та оперативну звітність.

Основні сучасні підходи включають [2]:

1. Цифрова трансформація та автоматизація.

Дана опція впроваджує спеціалізовані програмні продукти (ERP-системи), які дозволяють об'єднати оперативний, складський та бухгалтерський облік в єдиному просторі, забезпечуючи реальну картину залишків товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) та руху біологічних активів.

Цифрова трансформація через впровадження ERP-систем об’єднує оперативний, складський та бухгалтерський облік у єдину екосистему. Це забезпечує точний контроль ТМЦ, автоматизує облік біологічних активів, підвищує швидкість прийняття рішень та оптимізує витрати. ERP-системи мінімізують помилки та автоматизують рутинні процеси.

Ключові переваги впровадження цифрової трансформації:

– єдиний інформаційний простір полягає у повній синхронізації даних між складом, бухгалтерією та операційними підрозділами;

– актуальна аналітика дозволяє отримувати «реальну картин» залишків ТМЦ та руху біологічних активів в режимі реального часу;

– оптимізація ресурсів полягає у зниженні собівартості виробництва та ефективному управлінні бізнес-процесами;

– управлінська ефективність дозволяє підвищувати якість контролю, швидкості реакції на зміни та автоматизація рутинних операцій.

Отже, впровадження таких систем дозволяє уникнути розбіжностей у даних та автоматизувати облік біологічних активів, що є критичним для агросектору та виробничих компаній.

2. Облік біологічних активів (IAS 41) [3].

Оцінка біологічних активів (тварин, рослин) за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на продаж, що дозволяє відображати реальний фінансовий результат, а не лише собівартість вирощування.

Облік біологічних активів (тварин, рослин) за міжнародним стандартами бухгалтерського обліку (МСБО) 41 базується на оцінці за справедливою вартістю, зменшеною на витрати на продаж, що дозволяє відображати реальний фінансовий результат. Сільськогосподарська продукція оцінюється при первісному визнанні за справедливою вартістю, або, якщо її неможливо достовірно визначити, за собівартістю.

Ключові аспекти оцінки за МСБО 41 (IAS 41):

– справедлива вартість мінус витрати на продаж – це основний метод оцінки, який відображає приріст вартості (біотрансформацію) – ріст, розмноження, виробництво сільськогосподарської продукції;

– первісне визнання оцінює сільськогосподарську продукцію, отримана від біологічних активів за справедливою вартістю мінус витрати на продаж на момент збору врожаю;

– фінансовий результат розуміє зміни справедливої вартості (прибутки чи

збитки), що відносяться до прибутку або збитку періоду;

– витрати на продаж включають комісійні брокерам, збори регуляторів, податки, але не транспортні витрати.

Існують певні винятки: якщо справедлива вартість не може бути достовірно визначена, біологічні активи можуть оцінюватися за собівартістю мінус амортизація та збитки від зменшення корисності.

Цей підхід, на відміну від оцінки за собівартістю, краще показує економічну сутність біологічних процесів та реальну вартість активів на звітну дату.

3. Точне землеробство та облік витрат [1; 3].

Використання даних з GPS-моніторингу техніки та дронів для точного калькулювання витрат на конкретні поля, культури або види робіт, що покращує аналітичність обліку.

Точне землеробство, що використовує GPS-моніторинг техніки та дані з дронів, дозволяє автоматично фіксувати реальні витрати пального, насіння та добрив для кожного гектара. Це забезпечує точне калькулювання собівартості, мінімізує перекриття, оптимізує ресурси та підвищує аналітичність обліку в розрізі полів, культур та операцій.

Основні переваги використання даних точного землеробства для обліку:

– автоматизація обліку, де система автоматично фіксує виконані роботи, витрачений час, пальне та ТМЦ (товарно-матеріальні цінності);

– точна собівартість, завдяки GPS-даним витрати прив'язуються до конкретного гектара, що дозволяє уникнути середньозважених розрахунків і розуміти рентабельність окремих ділянок;

– контроль перекриттів, де GPS-навігація знижує кількість перекриттів (подвійної обробки) при посіві та внесенні добрив, що значно економить витрати;

– моніторинг з дронів, де знімки з дронів дозволяють оцінювати стан посівів та ефективність внесених добрив, коригуючи витрати на майбутнє.

Впровадження таких систем, хоч і потребує інвестицій, забезпечує високу точність обробітку (до 3–7 см) та суттєво підвищує ефективність використання ресурсів.

4. Електронний документообіг [3].

Перехід на первинні документи в електронній формі, що пришвидшує обробку інформації та зменшує ризики втрати паперових носіїв, особливо при обліку руху врожаю.

Електронний документообіг (ЕДО) – це перехід на створення, підписання (КЕП) та обмін первинними документами в цифровому форматі, що забезпечує миттєву обробку інформації, мінімізує ризики втрати паперових носіїв та підвищує прозорість обліку, зокрема руху врожаю. Електронні документи є юридично рівноцінними паперовим.

Ключові аспекти переходу на електронний документообіг:

– легітимність, де електронні документи мають юридичну силу відповідно до Закону України № 851-IV;

– безпека та контроль, в процесі яких усуваються ризики втрати чи пошкодження паперів, а також забезпечується цілісність даних;

– облік врожаю дозволяє пришвидшувати обробку документів (товарно-транспортні накладні, актів приймання) з полів, забезпечуючи оперативний контроль руху врожаю;

– економія ресурсів, де зменшуються витрати на папір, друк, логістику та архівування.

Впровадження електронного документообігу дозволяє отримати КЕП, внести зміни в облікову політику та погодити ЕДО з контрагентами. У свою чергу, впровадження ЕДО дозволяє мінімізувати податкові ризики та оптимізувати роботу бухгалтерської служби.

5. Управлінська спрямованість [2].

Бухгалтерський облік орієнтований не лише на податкову звітність, а й на надання оперативних даних керівництву для прийняття управлінських рішень (собівартість, маржинальність культур, орендна плата).

Управлінська спрямованість бухгалтерського обліку полягає у трансформації фінансових даних на інструмент прийняття рішень. Вона забезпечує керівництво оперативною інформацією, зокрема про точну собівартість, маржинальність окремих культур та орендні платежі. Такий підхід дозволяє оптимізувати витрати, підвищити прибутковість, аналізувати ефективність підрозділів, виходячи за межі лише податкової звітності.

Ключові аспекти управлінської спрямованості:

– аналіз маржинальності, де визначаються найбільш прибуткові види культур або продуктів, що допомагає формувати структуру посівів;

– оперативний розрахунок собівартості дозволяє врахувати всі прямі та непрямі витрати для розуміння реальної ціни продукції;

– управління орендною платою, де моніторинг та оптимізація витрат на оренду земельних паїв та техніки;

– підтримка рішень дозволяє забезпечити керівництво даними для прийняття стратегічних та оперативних рішень.

Управлінський облік зосереджений на внутрішніх потребах компанії.

Отже, можна зазначити, що сучасний агрооблік – це інструмент стратегічного управління, що забезпечує прозорість та відповідність міжнародним стандартам.

Література:

1. Плаксієнко В.Я., Камінська Т.Г., Маренич Т.Г., Скрипник С.В. та ін. За ред. В.Я. Плаксієнка. Бухгалтерській облік у виробничих та агросервісних кооперативах. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури, 2022. 508 с.

2. Мулік Т.О., Федоришина Л.І. Організація аналітичної роботи в сільськогосподарських підприємствах. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури, 2020. 236 с.

3. Плаксієнко В.Я. Первинний облік у сільськогосподарських підприємствах. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури, 2020. 440 с.